

• MEZI SETBOU A SKLIZNÍ •

SLOVESNÉ UMĚNÍ A KRÁSNÁ LITERATURA V RODINNÉ KATECHEZI

Ze světové a české literatury vybral a uspořádal
Josef Hrdlička

• SLOVO ÚVODEM •

„Kdo rozsévá skoupě, skoupě bude také sklízet, a kdo rozsévá požehnaně, požehnaně bude také sklízet“ (2Kor 9,6). Zatímco první část biblické věty je spíše varovná, druhá obsahuje nadějný příslib. I tento náš výběr povídek, příběhů a pohádek chce posloužit a obohatit katechezi v rodinách a také každého, kdo touží po inspiraci k naplnění smyslu života. I lidský život (od dětství až ke stáří a smrti) je svěřeným časem „mezi setbou a sklizní“.

Právě umění napomáhá nenahraditelným způsobem vyjádřit to, co je mimo dosah slov a uvádí nás do hlubších vrstev poznávání a prožitků toho, co nás přesahuje. Silně nás může oslovit nejen výtvarné umění, hudba či architektura, ale i slovesné umění, krásná literatura a poezie, vždyť samo Písmo svaté obsahuje první „dorozumívací kód“ Boha s člověkem právě formou mluveného a psaného slova. Touto cestou nám Bůh skrze svatopisce a proroky sděluje základní, všelidské a nadčasové pravdy.

Tato naše kniha nazvaná MEZI SETBOU A SKLIZNÍ má podtext: Krásná literatura a slovesné umění v rodinné katechezi. Nechce ani nemůže nahradit vlastní hodnotu Božího slova, nepředkládá apokryfní, tedy smyšlené příběhy na biblické téma. Spíše nabízí lidskou odpověď na toto poselství v autentické tvorbě těch, kdo jím byli osloveni a mají dar vlastním tvůrčím způsobem o něm vydat působivé svědectví. Tím umocňují dopad Božích pravd na lidské nitro, aby oslovily nejen rozum, cit a vůli, ale pronikly k srdci člověka, k jádru jeho osoby. Zároveň v čtenáři nebo posluchači probouzí smysl pro krásu jazyka, citlivý a výstižný slovní výraz, působivost metafor i básnických obrazů. I zde platí, že „kdo požehnaně zasévá, bude také požehnaně sklízet“. Jeho život neuvízne na úhoru skoupé setby

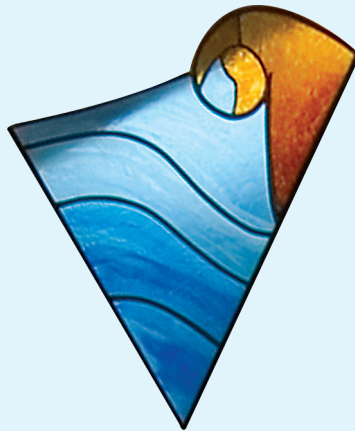
a sklizně, na mělčině často bezduché povrchnosti a prázdnoty, ale objeví netušené bohatství všude kolem sebe i v sobě samém.

Výběr obsahuje celkem 21 ukázek z bohatého výběru světové i naší literatury. Jsou mezi nimi i opravdové skvosty literární tvorby proslulých autorů jako Victor Hugo, Oscar Wilde, I. S. Turgeněv, G. K. Chesterton, Mark Twain a další. Obsahuje i básně, příběhy a pohádky od našich autorů z minulosti i současnosti, kteří svým osobitým způsobem vdechli do jejich dějů svou výpověď, aby jí porozuměli nejen dospělí, ale především děti, schopné vnímat tyto příběhy a pohádky cestou dětsky snivé fantazie. A děti všech pokolení milují pohádky. V nich se dobro, víra a láska vtisknou do jejich duší a pevněji je zakotví v Duchu a pravdě, učí je rozlišovat mezi dobrem a zlem a napomáhají vytvořit ustálené sklony správných postojů, aby i v jejich životě vítězilo dobro nad zlem, ctnost nad neřestí. Toto předávání odkazu mravních hodnot je účinné obzvláště tehdy, když nositeli katecheze jsou lidé jim tak blízcí a důvěryhodní, jako jsou právě rodiče, příbuzní, přátelé, kněží, učitelé či katecheti.

Mnoho objevných i překvapujících zážitků a sblížujících chvil nad touto knihou a s díky všem autorům, kteří přispěli svou tvorbou i nápady k jejímu obsahu, ze srdce přeje a žehná

otec biskup Josef Hrdlička

• ZTROSLOTÁNÍ LODI •

/ Edmondo de Amicis /

Je to už řada let, co jednoho sychravého podzimního rána vyplula z liverpoolského přístavu loď, která měla na palubě přes dvě stě osob včetně sedmdesátičlenné posádky. Kapitán a námořníci byli hlavně Angličané, ale mezi cestujícími bylo i několik Italů. Loď plula pod oblohou zataženou tmavými mračky na ostrov Maltu.

Hned u stožáru na kotouči stočených lan seděl malý osamělý cestující třetí třídy. Byl to asi dvanáctiletý italský kluk, který pocházel ze Sicílie. Na svůj věk byl spíše menší postavy, ale byl pěkně rostlý, v ramenou rozložitý a měl hezkou smělou tvář Siciliána, s temnými zachmuřenými očima. Chlapec držel oběma rukama před sebou ošumělý tlumok, ve kterém měl všechny svoje věci. Hnědou tvář mu lemovaly prameny černých zvlněných vlasů splývajících na ramena. Zamyšleně pozoroval okolí, cestující, kteří přecházeli ve skupinkách po palubě, pracující námořníky i vzdouvající se moře. Vypadal jako ten, kdo již zakusil mnoho těžkého. Jeho ještě dětská tvář měla přísný výraz muže.

Zanedlouho po vyplutí se na přídi objevil snědý námořník, také Ital, kterého se držela za ruku nějaká holčička. Zastavili se před malým Siciliánem.

„Tady jsem ti přivedl kamarádku, Mario!“ řekl námořník. Mrkl na děti a odešel po své práci.

Děvče se posadilo na hromadu lan vedle chlapce a jeden na druhého se zkoumavě podívali.

„Kam jedeš?“ zeptal se po chvíli Mario.

„Na Maltu přes Neapol,“ odpověděla dívka. „Vracím se k mamince a k tatínkovi, už mě doma čekají. Jmenuji se Julie Fogganiová.“ Chlapec mlčel.

Po chvíli vytáhl z tlumoku kus chleba a sušené ovoce. Děvče mělo suchary, a tak se oba dali do jídla.

„Něco pěkného si povídejte!“ zavolal na ně italský námořník, když pospíchal okolo. „Brzy tu bude víc než veselo!“

Vítr sílil a loď se houpala stále víc. Ale děti netrpěly mořskou nemocí, moře dobře znaly a houpání si nevsímaly. Dívka se dokonce usmívala. Byla také asi dvanáctiletá, ale vyšší než Mario, útlá a snědá, pěkně oblečená. Kolem kudrnaté hlavy měla obtočený červený šátek a v uších se jí třpytily stříbrné kroužky.

Mezi jídlem si děti začaly vyprávět. Ukázalo se, že chlapec už nemá otce ani matku. Jeho otec, dělník, zemřel v Liverpoolu docela nedávno, a tak Mario zůstal sám. Teď jede do své vlasti, do Palerma, ke svým vzdáleným příbuzným, které však ani nezná. Posílá ho tam italský konzul. Julie zase vyprávěla, že se do Londýna dostala právě před rokem. Přivezla si ji tam ovdovělá teta, která si děvčátko oblíbila, takže jí rodiče dcerku na nějaký čas svěřili. Byli chudí a doufali, že se Julie jednou stane tetinou dědičkou. Jenže teď teta neočekávaně zemřela a žádný majetek po ní nezůstal. Julie tedy nezdělala nic a musela také vyhledat pomoc u italského konzula, aby ji poslal do Itálie.

„Vracím se domů chudá jako předtím, ale to nevádí. Naši se na mě stejně těší, mají mě rádi,“ končila dívka svoje vyprávění. „Mám ještě čtyři mladší bratry. Zase je budu oblékat a chodit s nimi na procházku. Ti se budou divit, až mě najednou uvidí! Budou mít radost a budou se smát, až je překvapím! Vejdu docela potichoučku, po špičkách – ale to moře je dnes opravdu moc ošklivé.“

Chlapec na to nic, znovu zamyšleně mlčel. Po chvíli se ho Julie zeptala: „Tak ty teď budeš u svých příbuzných, vid’?“

„Jen jestli mě budou chtít,“ odpověděl Mario.

„Nemají tě snad rádi?“

„Nevím. Neznáme se.“

„O vánocích mi už bude třináct,“ řekla dívka.

Celý den byly obě děti spolu. Vyprávěly si o moři i o lidech, které viděly kolem sebe, anebo mlčely. Julie pletla punčochu a Mario přemýšlel. Cestující je pokládali za bratra a sestru. Moře se ustavičně silně vzdouvalo. Děti se rozloučily teprve večer, když odcházely spát každý na své určené místo.

„Dobrou noc, Mario,“ řekla dívka.

„Dneska tady nikdo nebude mít dobrou noc, moje děti!“ zavolal jejich známý námořník, když běžel kolem nich za kapitánem, který jej volal.

Právě když chtěl i Mario popřát nové kamarádce dobrou noc, převalila se přes palubu nečekaně vlna a srazila chlapce k dřevěné lavici. Zůstal ležet omráčený nárazem.

„Mario, ty krvácíš!“ vykřikla dívka a přiskočila k němu. Ostatní cestující se celí vystrašení o překot hrnuli do podpalubí. Julie si k chlapci klekla, opatrně mu stírala krev z čela a pak mu ránu ovázala svým červeným šátkem. Když utahovala cípy, musela si zraněnou hlavu přitisknout k hrudi, a tak se jí na zářivě žlutých šatech objevila velká rudá skvrna. Po chvíli se Mario probral.

„Jak je ti? Cítíš se už dobře?“ zeptala se Julie, když kamarád vstal.

„Neboj, nic mi není,“ odpověděl chlapec. A potom každý odešel po jiných schůdcích do podpalubí.

Italský námořník předpovídal dobře. Děti ještě ani neusnuly, když se rozburácela hrozná bouře. Příval rozběsněných vln zaútočil na palubu tak prudce, že se v několika vteřinách přelomil hlavní stožár a tři záchranné čluny, zavěšené na bocích lodi, se urvaly jak listy odervané vichrem a zmizely ve slaných pěnách vln. Na lodi nastal zmatek a zděšení. Ze všech stran se ozývalo praskání a ohlušující hukot. A do toho ostré výkřiky povelů, ale i výkřiky hrůzy a nárek žen. Bouře zuřila a neustávala. Když začalo svítat, jako by ještě nabrala na síle. Obrovité vlny házely bezmocnou lodí jako ořechovou skořápkou a přívaly vody přelévající se přes palubu všechno ničily, lámaly a smetaly do moře. Střecha nad strojovnou byla stržena a dovnitř se s děsným rámusem řítila voda, která uhasila oheň v kotelně. Bezmocní strojníci museli utéci, ze všech stran se draly potoky vody. Zdálo se, že každým okamžikem se loď rozlomí. A tu zahřměl kapitánův hlas: „K čerpadlům!“ Námořníci se rozběhli k pumpám. Ale vtom srazil náhlý náraz moře loď dozadu, strhl zábradlí a voda se začala hrnout i do podpalubí. Cestující, víc mrtví než živí, běželi do jídelny, která dosud nebyla poškozena. Ve dveřích se objevil kapitán.

„Kapitáne! Pane kapitáne! Co s námi bude? Zachráníte nás?“ volal jeden přes druhého.

Kapitán počkal, až se lidé trochu utiší, a pak odpověděl: „Musíme se připravit na všechno.“

Nějaká žena vykřikla: „Bože, smilování!“ A klesla na kolena. Ostatní strnuli hrůzou. Na okamžik nastalo hrobové ticho, do něhož dunělo jen vlnobití zvenčí. Lidé, ve tváři bílí jako plátno, hleděli zmateně jeden na druhého. A moře zuřilo. Loď se těžce zmítala ve vlnách.

Kapitán se pokusil spustit záchranný člun s pěti námořníky, loďka se však převrátila, sotva se dotkla vln. Dva muži utonuli. Jeden z nich byl Ital, který dohlížel na Julii a Maria. Zbylým námořníkům se podařilo zachytit se lana a vydrápat se na palubu. Teď už pozbyli naděje a ztratili odvahu všichni námořníci. Za další dvě hodiny byla loď ponořena až k zábradlí.

Na palubě se roztřeseně objímali přátelé a známí, kteří se na tomto světě loučili. Matky, s očima vytřeštěnýma do prázdna, k sobě tiskly plačící děti. Mnozí však odešli do svých kabin, aby tam tupě očekávali neodvratnou smrt. Jeden cestující se ze své pistole střelil do hlavy a skácel se na schůdkách, kde ho nechali ležet. Někteří lidé se křečovitě věšeli na druhé, stejně zoufalé, ženy křičely a hystericky se svíjely v záchvatech pláče. Marně volaly o pomoc. Jen malý hlouček pokojně klečel okolo starého kněze a společně s ním se modlil k Bohu za spásu své duše. Tito lidé se v poslední hodině odevzdávali svému Stvořiteli, vraceli se k němu jako děti k Otci. Kolem tohoto hloučku vládl i uprostřed běsnících živlů zvláštní pokoj a mír. Všude jinde byl slyšet pláč a bědování, ostré, až zvířecí výkřiky zoufalců, kteří v marné hrůze téměř propadali šílenství.

V kalném svítání bouře ustupovala i moře se poněkud zklidnilo. Avšak rozbitá loď, do které ustavičně proudila voda, se nepřestala potápět. Zbývalo jí už jen několik minut.

„Člun na moře!“ zavelel kapitán.

Ze čtyř zůstal jenom jeden a ten byl teď spuštěn na vlny. Naskočilo do něj čtrnáct námořníků a tři cestující.

„Kapitáne, rychle!“ volali námořníci. „Je tu ještě jedno místo, pospěšte! Zachraňte se!“

„Zůstanu na svém místě!“ odpověděl pevným hlasem kapitán.

„Někdo se ještě vejde!“ volali z člunu námořníci. „Některá žena!“

Jedna se skutečně vzchopila a podpíraná kapitánem se namáhavě přiblížila k okraji paluby. Když ale uviděla, že člun je už daleko, ztratila odvalu a v bezvědomí klesla na palubu. Ani žádná jiná nenašla sílu pokusit se o svou záchranu, všechny už byly k smrti vyčerpány.

„Tak jedno z těch dětí!“ volali námořníci.

Mario a Julie, kteří se dosud v hrůze tiskli ke zbytku stožáru, docela omámeni jistotou, že smrt je nevyhnutelná, najednou procitli a vrhli se k okraji lodi. Oba křičeli: „Mě! Mě vezměte! Mě!“ A jak zdivočelá zvířátka zápolící o život se snažili jeden druhého odstrčit.

„Kdo je menší?“ odpovídali námořníci. „Člun je přetížen, vezmeme toho menšího!“

Dívce sklesly ruce. Teď už se nebránila. Jakoby mrtvými očima hleděla tiše na Maria. Avšak i Mario na ni pohlédl. A tu uviděl krvavou skvrnu na jejích žlutých šatech. A ucítil kolem čela červený šátek, který mu tam něžně uvázala. Horká vlna lásky zaplavila jeho srdce.

„Tak rychle! Ten menší!“ volali netrpělivě námořníci. „Odjíždíme!“

Tu Mario vykřikl podivně drsným hlasem: „Ona je lehčí! Běž, Julie! Čekají na tebe rodiče, a já jsem sám! Jdi místo mě! Honem!“

„Hoď ji do moře!“ volali z člunu.

Mario uchopil dívku kolem pasu a smýkl jí přes palubu směrem k člunu.

Dívka vykřikla, zalapala po dechu v záplavě slané vody a vtom ji už kdosi zachytil za rameno. Vtáhli ji do člunu.

Mario stál na okraji lodi vzpřímený, s jasným čelem a vlajícími vlasy, klidný a smířený.

Námořníci zabrali do vesel, a tak opravdu v poslední chvíli člun unikl strhujícímú víru, který způsobila prudce se potápějící loď.

Julie pozvedla oči k nehybnému chlapci a teprve teď se rozplakala.

„Sbohem, Mario! Můj Mario, sbohem!“ volala a vztáhla ruce k lodi.

„Sbohem!“ odpověděl chlapec a zdvihl ruku na pozdrav.

Člun se rychle vzdaloval po rozbouřeném moři pod zamračeným nebem. Loď zcela utichla. Nikdo se už neozýval. Voda se přelila přes okraj paluby. Mario poklekl, sepjál ruce a tvář obrátil k nebi.

Julie si zakryla rukama tvář.

Když po chvíli opět zdvihla hlavu, marně se rozhlížela po moři. Všude jen voda a voda, neklidná temná voda. Loď na ní nebyla.

Při četbě povídky z knihy *Srdce* se i my můžeme v duchu plavit zámořskou lodí oceánem s mnoha lidmi na palubě. Dvě děti, dívka a chlapec, se na lodi seznamují a během dlouhé plavby si vyprávějí o svém životě. Hoch nemá rodiče a plaví se někam, kde ani neví, zda ho někdo zná či o něj stojí. Dívka ví, že ji rodiče už nedočkavě s láskou čekají. – Když přijde ničující bouře a loď se neodvratně potápí, projevuje se na jedné straně chaos, strach a panika těch, kdo nemají naději, v kontrastu s těmi, kdo vzhlížejí k Bohu, aby mu předali odevzdaně svůj život. Když zbývá v záchranné lodce poslední místo, námořník vyzývá chlapce, aby se zachránil, ale on přiměl dívku, aby se zachránila ona místo něj. Myslí na to, že na něj na břehu nikdo nečeká, zatímco dívka je očekávána s láskou od svých rodičů. I tento hrdinský čin ukazuje, že mládí, ba dětský věk má svou mravní velikost. Připomíná slova našeho Pána: „Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo za své přátele položí život“ (*Jan 15,13*). Ježíš položil z lásky život za záchranu všech lidí.

otec biskup Josef Hrdlička

• OBSAH •

<i>Slovo úvodem</i> (Josef Hrdlička)	5
Gilbert Keith Chesterton • Ohromné maličkosti	8
Victor Hugo • Bídníci	11
Oscar Wilde • Šťastný princ	19
Oscar Wilde • Sobecký obr	25
J.-M. Le Prince de Beaumont • O panně a netvorovi	30
Mark Twain • Princ a chudšas	34
Ivan Sergejevič Turgeněv • Lukerja	37
Edmondo de Amicis • Ztroskotání lodi	44
Jan Neruda • Balada horská	51
Jiří Wolker • Žebráci	54
Tomáš Špidlík • Rozhovor mezi vlkem a psem ovčákem	57
Tomáš Špidlík • Zrcadlo zázračné	61

Daisy Mrázková • O sametové bílé můrce	66
Daisy Mrázková • Svět k svátku	69
Daisy Mrázková • Proč je nebe tak daleko	73
Zuzana Nováková • Kouzelná studna	75
Alena Vorlíčková • Proč mají zajíčci teplé kožíšky	80
Evžen Mikolajek • O pyšném grošákovi	82
Česlava Talafantová • O nespokojeném oslíkovi	86
Karel Říha • Trojí sen	91
Karel Říha • Velkopáteční legenda	94
<i>O umění vyprávět příběh</i> (Michal Altrichter)	100
<i>Rady a biblické citáty pro rodinné katecheze</i> (Josef Hrdlička)	103